

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 30.

V Trstu, dne 20. oktobra 1922.

Leto III.

SVETOLUCIJSKI DNEVI

Mrko se je zdanil 11. september. Hlad je vel, vsečez so nebo prepregli oblaki. Čez noč so se utrnili poletni ognji, tiho smo se nagnili v jesen, v neveseli čas, ko je človek samotnejši kakoli kadarkoli.

Čakal sem, pa sem dočakal le neprijetno poročilo: prijatelj, ki se je javil za Sv. Lucijo, je ostal doma, nerazpoložen, bclan. Dež je pričel rositi, sam sem se napravil na pot.

— Ali bi ne počakal poldneva? — me je skušal tih glas. — Zvremenilo se bo, prešlo bo to neprijazno jutro! Saj itak ne bo tovarišev na tečaj, vse okoliščine so nasprotno, čas ni ugoden!

Mislil sem, a nisem pomišljal.

In če ne bo nikogar, ti boš storil svojo dolžnost, — je ukazovalo na pot, — takrat boš storil, kadar je treba!

Šel sem, vesel železnega ukaza in nisem več gledal, ali je dež, ali je solnce. Nekaj nerazumljivega je v tem neizprosнем povelju, ki človeku določa pot. Ali tišina, ali nevihta, brezskrbno ali nevarno, greš, ker moraš iti in nihče te ne bo prepričal, da je tvoj korak nepotreben. Vsa skrivnost organizacije je tu: če bi ne bilo ljudi z radostnim, nepoboljšljivim optimizmom, ki se ne umikajo tudi tedaj, ko ni daleč cirkrog na obzorju enega samega svetlega oblaka nade, če bi ne imeli takih tovarišev in tovarišic, tudi organizacije bi ne bilo in bi ne b'lo stanu. Zakaj stan, ki je raztepen v poedince zgolj z osebnimi težnjami in cilji, ni več stan, ampak količina, ki ne šteje. Kakor imamo zakon individualiziranja, imamo v družbi zakon socializacije in ta deluje v mnogih kot npravna, višja moč. Vsa bolna skepsa ne premore ničesar proti tej nezlomljivi sili. —

Tudi svidenje s tovariši in tovarišicami na svetolucijski postaji ni bilo navduševalno, zlahka smo pregledali . . . vrste. Ko bi ne bili vedno le redki, ki dajajo pogum in ki gredo naprej, bi postalo tesno človeku. Tudi v gorah je vel hlad, saj smo se našli predvsem tisti, ki smo se shajali na Opčinah in šele počasi se je zvišalo število.

Kako bo s tečajem? se je nehote oglašalo vprašanje. Kako bo s tem poskusom, kakršnega še ni napravilo slovensko učiteljstvo? Ali se bo Zvezin eksperiment obnesel?

Dež je lil, ko smo sedeli v veliki, hladni dvorani in poslušali skrbno sestavljeno, nekoliko tendenčno predavanje o liberalizmu. Predavatelj je bil svoje stvari gotov, dokazovalo je to že njegovo estetično čitanje, in dvigalo se je prvo občutje, da bo tečaj vspel. Tudi debata se je kmalu razvnela in je dosegla višek v presojanju liberalnega vpliva v naših krajih: prvi dan je bil srečno završen, čakali smo naslednjih.

V torek sta sledili predavanji o krščanskem socializmu in marksizmu, ki je bilo posebno sijajno. Ideje so zadele druga ob drugo, zanimanje je naraščalo in ko se je pod večer diskusija prekinila, je pri udeležencih prevladalo pričanje, da ni škoda ne časa ne denarja, če se je kdo tečaja udeležil.

V sredo predpoldne se je nadaljevala diskusija o socializmu še vedno v znamenju nasprotstev prejšnjega dne. Razpravljalo se je večinoma o principu lastnine in o političnem udejstvovanju katolicizma. Kakor se je tekom vsega tečaja diskutiralo predvsem načelno, je vendarle prišlo tu in tam do osebnih opazk, ki jih je mogoče cmejiti, a nikdar ne docela izločiti. Diskusija v sredo je končala z razglasjem, ki je bilo vsem neljubo.

Popoldne je dvajsetorica napravila zlet čez Volče v Tolmin, dasi je dež bolj in bolj nalival. Vzlic temu je bilo razpoloženje najlepše; tovariševstvo, ki se je poživelo v Zvezinem zboru, je med udeleženci socialnega tečaja dobilo svoj pravi, globlji pomen. V mraku in nalivu smo se vračali, a dobre volje nam ni zadušilo. Zdaj že ni bilo nikakega dvoma več, da je vsa priditev tečaja uspela: h koristi, ki smo jih imeli iz predavanj in diskusij, se je pridružila prijetnost skupnega bivanja v lepem gorskem kraju. Vsakdo je bil vesel, da je prišel k Sv. Luciji.

V četrtek smo imeli dve predavanji o religiji in konvertizmu ter o zvezi med verskim in socialnim principom. Vsa snov, ki se je že prej obravnavala, se je osvetila zdaj še v novi luči kršanske misli. Poleg lajika-politika je pristopil še duhovnik in se dotaknil najtežjih problemov, ki jih človeštvo tisočletja raziskuje in ki se strnejo v nauku, da je človekov mir samo v stremljenju k Bogu. Dan je bil plodovit in je naglo potekel. Ko se je zvečerilo, se je družba razpršila, da se navžije še nekoliko zraku in kmalu potem smo bili zopet skupaj pri večerji.

navezani drug na drugega pravzaprav od jutra do noči.

V petek je sledilo predavanje o združništvu, potem pa so prišla na vrsto še vsa vprašanja, ki jih dotlej tečaj ni mogel razrešiti. Če kaj, je pokazal ta dan kako daleč je že za nami gospodarski liberalizem, kako žive nove generacije v povsem drugem ozračju kot je vladalo še tik pred svetovnim požarjem. Spet se je razpravljalo do večera, spet so se oglasile disonance in dan ni bil brez dramatičnih momentov. Toda šlo je mimo, zakaj udeleženci tečaja so že bili zrastle v eno samo veliko rodbino, ki je preživela svetolucijske dni v idealni harmoniji, kakršne že leta nismo videli na naših stanovskih sestankih. Vzlic slabemu vremenu, vzlic sabotiranju marsikaterega izmed mlajših tovarišev,

se je tečaj najlepše obnesel. Zato je bil zadnji večer pravi praznik, ko se je med petjem, smehom in govori poslavljala vsa ta velika, skladna rodbina, da se razzgubi in razprši na razne strani, kamor jo kliče dolžnost.

V vsej naši težki stanovski borbi je svetolucijski tečaj svetel žarek, ki nam kaže, da je naša organizacija živa, da ima v kljub razmeram kvišku stremečih duhov in delavnih rok. Na svoji trnjevi poti ne omahujemo, ne izgublamo ciljev izpred oči, zato se tudi sodbe ne bojimo. Največje zadoščenje nam je, da ne klonimo tilnika pred težavami in ovirami, da se ne oziramo ne na desno ne na levo, če vemo, da nas kliče delo. In ko bi delo tudi najdrobnejšega sadu ne obrodilo, ostane v srcu zavest storjene dolnosti in lep spomin.

K.

DELOVNA ŠOLA

7. Odmori.

Kakor se otroci delovne šole od ene strani vzgajajo k delu, tako se jim po drugi strani nudijo tudi pogosti odmori. Slab bi bil tak vzgojitelj, ki bi vedno le mislil kako naj nepretrgoma otroka zaposluje; otroška duša naj se ne obremenjuje preveč, sicer odpove. Res je, da moramo otroka odvajati od vsakega lenuharjenja, a večkrat, ko dozdevno otrok nič ne dela in topo predse gleda, je njegova duša morda ravno takrat najbolj zaposlena z urejanjem in meditacijo novo pridobljenih utisov. Odmore naj vzgojitelj uporabi v to, da se z otroci pogovarja, toda popolnoma naravno, brez afekcije in predpriprav, snov se razvija sproti in sama ob sebi. Od takih skupnih pogovorov imajo otroci globok užitek, čutijo se tako srečne kot mi, če bi nam bila dana prilika vsak dan se pogovarjati s kako modro osebo. Odmori se uporabljajo nadalje tudi za pripovedovanje raznih pravljic. Otrokom je na prosto dano, če jih hočejo poslušati, privabiti jih mora vzgojitelj s svojim zanimivim nastopom. Končno naj pojejo in učitelj z njimi. Umevno, da ti odmori niso odmerjeni na pet ali 10 minut, kakor pri naši šoli.

8. Telesna vzgoja.

Delovna šola skrbi tudi za telesno vzgojo otrok. Prostori morajo biti svetli, na vsakega otroka 20 m³ zraku, temperatura 14° C, oprema enostavna, a čedno sestavljena iz stolov in miz. Obed je točno ob določeni uri; majhen zajtrk pred poukom, ob 12. kosilo in mala južina ob odhodu iz šole (pri tem je paziti, da otroci jedi dobro grizejo), umivanje rok pred jedjo, umivanje ust po jedi. Med dnevom eno uro spanja na navadnih žimnicah (najbolje od 1—2), umivanje pri prihodu in odhodu, večkratno striženje las, tedensko 1 gorka kopelj. Otroci so kolikor mogoče na prostem — tudi po zimi —, obleka je enostavna in redno zdravniško preiskovanje otrok.

Sedaj, ko imamo že nekaj vpogled v delovno šolo, si bo marsikateri stavil važno vprašanje: kakšni bodo rezultati take vzgoje? Drugi pa bi si želeli že izgotovljen program, katerega bi trebalo le prepisati in se po njem ravnati. Slednje je sicer komedneje, a ne najboljše.

Delovna šola je še-le v preizkušnji, radi tega ne more imeti že v naprej določenega programa in so do sedaj dana le nekaka navodila, po katerih nam

je hoditi. Končni program pa bodo določili in sestavili vzgojitelji teh-le šol še le pozneje, po večletni praksi, po skrbno sestavljeni lastni sodbi, ki si jo bodo pridobili na podlagi pazljivega, ljubeznivega in treznega opazovanja otroške duše.

Toda že iz dosedanjih smernic si lahko napravimo gotove sklepe o rezultatih take šole. Vsekako je vsakemu otroku dana prilika, da razvije svoje duševne zmožnosti na podlagi sledečih opazovanj:

- 1) opazovanje svojega okoliša in družabnega življenja (vedenje napram součencem in urejevanje v šoli),
- 2) opazovanje orodij in mehanizmov (posnemalne igre),
- 3) razvoj tehničnih, stavbinskih zmožnosti (zidanje in modeliranje),
- 4) razvoj umetno-slikarskih, dramatičnih in glasbeno-muzikaličnih zmožnosti (risanje, dramatiziranje pravljic in petje),
- 5) razvoj negovanja narave (dela na vrtu in negovanje dom. živali).

Glavni momenti delovne šole pa so:

- 1) otroci se vzgajajo do samostojnosti in samostojnega ustvarjanja,
- 2) vzgaja se neprisiljeno, odkrito in ljubeznipolno zblizanje mlajših otrok do starejših in obratno,
- 3) vzgajajo in vtrjujejo se socialni vtiski pojmov: «ne smem» in «moram».

K zaključku naj podam kot nekaj pregled še sliko, kako se prebije dan v delovni šoli. Naj se pa ne misli, da je to obligaten urnik, po katerem se imajo strogo držati vsi otroci:

Od 9—10 zbiranje otrok, snaženje in urejevanje obleke, urejevanje sobe, majhen prigrizek, medsebojno izmenjavanje misli.

Od 10—11 zidanje v zvezi z modeliranjem, risanjem, vrtno delo, negovanje dom. živali.

Od 11—12 gibalne igre, izprehajanje, opazovanje starejših pri delu.

Od 12—1 obed, pospravljanje sobe, počitek.

Od 1—2 posnemalne igre, izdelovanje orodja in mehanizmov, pripovedovanje in dramatiziranje.

Od 2—3 zidanje, vrtno delo, gibalne igre.

Od 3—4 majhen prigrizek, odmor, pospravljanje sobe, odhod.

Pedagoški predsodki o delovni šoli.

Glavna ovira v novi šoli so predsodki učiteljev iz stare šole. Oglejmo si le glavne. Prvi predsodek so

učne ure, katerih se tako trdovratno drže. Je-li res potrebno, da se mora dnevno poučevati kak predmet ravno 50 minut in ne več, ne manj? Ali bi ne kazalo boljše včasih pečati se le 15, 20, 30 minut ali pa celo uro in še več? Mi vsi iz prakse vemo, kako nam je kakšenkrat po urniku določena ura prekratka, a za drugi predmet pol ure predolga.

Učna ura se navadno izpolni z razlaganjem in vprašanji učitelja in z odgovori učencev. Se dandanes se namreč ne moremo sprijazniti z mislijo, ki jo je izrekel Komensky pred tristo leti: »Učitelj naj manj poučuje, a učenec naj se več uči.« Današnje učenje je le nekako »bilanje« na pamet in vse učenčevu znanje je podobno papirnati stavbi, ki se podere, kakor hitro vpletemo vmes kako drugo vprašanje.

Drugi predsodek so: Učni predmeti. Ločitev predmetov po urah je po mnenju učitelja iz stare šole neobhodno potrebna. Zakaj bi ne bilo mogoče n. pr. učne ure iz pisanja ali čitanja združiti tudi z drugimi predmeti? Učenci naj se ne uče abstraktnih ved iz računstva, prirodopisja, zemljepisja i. t. d., temveč spoznavanje živega sveta in življenja. Vsekako pa je za učitelja pri računstvu lažje vzeti n. pr. račune od tu do tu, kakor prisposodobiti vtise in spoznanje življenja, ki učenca obkrožuje.

Tretji predsodek so: Razredi ozir. šolska leta, brez katerih bi po mnenju starega učitelja sploh ne obstajala šola. Tako se porazdele učenci na podlagi starosti v razrede in šolska leta neglede na njihovo naklonjenost ali odklonjenost, zmožnost ali nezmožnost do enega ali drugega predmeta. Posledica temu je, da sta tepena toliko učitelj kakor učenec. Učitelj, ker porabi mnogo več energije za vzdrževanje tiste potrebne discipline in zanimanja pri učencih za vsak predmet, učenci pa, ker se dolgočasijo pri predmetu, do katerega imajo nadarjenost in sicer za to, ker se vse prepočasi napreduje, a pri drugem, ker nimajo naklonjenosti in ne zanimanja. Na tak način je učenec obsojen na pasivnost. Vzemimo primer iz šole: Nek učenec nima posebnih ali nikakih zmožnosti za čitanje, zemljepis in spisje, a drugače je prav dober v drugih predmetih; posledica temu je, da mora letnike ponavljati ali pa naj se učitelj žrtvuje in ga pusti naprej, toda v veliko škodo za disciplino. In to vse radi onega kitajskega zidu, ki tako striktno loči razrede ozir. šolska leta.

Četrti predsodek je: Nezaupnost do otroka in do življenja. Učitelj iz stare šole je namreč trdno prepričan, da se učenec le tedaj uči, če ga on uči in da vedno le greši, če ni vedno pod njegovim nadzorstvom in vse se mora ravno tako izvršiti, kakor on zahteva. Tak učitelj pozablja, da je življenje tudi šola in da je delo ona gonilna sila, ki otroka prisili k razmišljanju in do rešitve raznih problemov. Pozabiti ne smemo tudi, da energija učitelja ubije večkrat energijo učenca.

Poleg teh glavnih predsodkov je še mnogo drugih manjše vrednosti in nedvomno je, da bo imela bojevati nova šola hud boj, predno se bo povsod uveljavila. A po popolni pridobitvi bo človeštvo lahko praznovalo svojo največjo zmago. Razlika med staro in novo šolo tiči tudi v tem, da vspeva stara šola najbolje takrat, ko je vse mrtvo okrog nje t. j. po zimi. Nova šola, šola življenja, pa je najživahnejša tedaj, ko je tudi v naravi življenje v polni bujnosti.

Kot prehod iz otroškega vrta v delovno šolo se priporoča, naj bi otroci prebili 1-2 meseca v naravi pravo Robinzonovo življenje. Preživeti nekaj časa tako življenje je ne-le izvrstna, ampak zelo

vabljava delovna šola za otroka. Koliko pridobi otrok s tem na spretnosti, značaju in poetičnosti, na znanju iz kraljestva narave in na polju kulture! Kako pa naj se priredi taka robinzonada?

Učitelj čita ob zaključku leta knjigo Robinzon ml. Ta knjiga bo dobro navodilo za učitelja, a v otrocih vzbudi veliko zanimanje za Robinzona. Otroci se presele iz mesta v bližnjo šol. naselbino ali če te ni, v kak bližnji gozd ali vilo z vrtom. Otroci so tam golih rok in brez vsakega orodja; skrbeti pa jim je za hrano in stanovanje. Kaj tedaj? Začeti morajo kot prvotni človek svoj boj za obstanek — s kamnom in palico, s katerim si napravijo sekuro, lopato i. t. d. Ležišče si napravijo iz šotorov ali bajt, katere si pokrijejo z vejami in travo. Za kuhanje in pripravljanje hrane je treba ognja, katerega si napravijo s trenjem ali kresilnikom in gobo. Za hrano si bodo kolikor mogoče skrbeli sami (divjačina, ribe) in če bi to ne zadostovalo, iz zaloge, ki so jo prinesli s seboj.

Za peč si napravijo luknjo v zemljo, obdano s kamenjem; v loncih, ki so jih sami napravili, se pa kuha. Pri vsem tem delu bo treba noža, katerega si napravijo iz kakega trdega in ostrega kamena.

Tako bode otrok na lastne oči in z lastnimi rokami spoznal razvoj primitivnega življenja. S tem smo dosegli: 1) da zmremo že z golimi rokami; mnogo narediti in 2) da sta kamen in palica pradeda današnjih strojev. Otroci bodo imeli priliko opazovati naravo, vzljubiti jo. Živeti prosto življenje ob potokih, na polju, kjer se bodo poljubno naskakali, opazovanje zvezdnega sistema s pripovedovanjem primernih pravljic; so to dogodki, ki bodo ostali marsikateremu otroku nezbrisni celo življenje. Poleg drugih poslov se bodo otroci seznanili s pojmi koša stva in predilstva.

Otrok si bo gotovo zaželel tudi železnega orodja in železnih priprav, a prepričan se bo, da je to mnogo težavnejše, celo nemogoče. Dana mu bo prilika spoznati, kak velikanski napredek je prehod iz kamenite dobe v železno. Na ta način se vzbudi v otroški duši ona naklonjenost in spoznavanje železnega orodja in zlasti stroja, ki je triumf zmage človeštva nad naravo.

S tem hočemo doseči: 1) da se v otroku globoko vcepi pomen in važnost železnega stoletja in 2) da spozna v železnem orodju nadomestilo prejšnjega orodja, kar je velike važnosti za poznejše razumevanje strojev.

Končno si bodo ob povratku v mesto ogledali v historičnem muzeju zbirko iz kamenite dobe in bodo nedvomno umevali in pojмили napore prvotnega človeka in dolgo pot razvoja do današnje kulture. Menda bo vsak prepričan, kako srčen, duševno čil in razvit bo otrok, ki je dve leti prebil v otroškem vrtcu in prestal tako robinzonado. Šola bo lahko dolgo časa razvijala pojme in vtise, ki jih je otrok prinesel s seboj. In tako stopimo tudi mi z otrokom v šolo in oglejmo si, kako se tam uči.

Samovladje: Delovna šola je šola samovladja, kjer sodelujejo mlajši in starejši otroci za njeno vpostavitve. To samovladje si morajo otroci sami urediti, s pomočjo starejših, kateri jim bodo stali ob strani kot tovariši, svetovalci in pomočniki. Nič ne dè, če bo od začetka nastal majhen nered, ker ravno ta jih bo prisilil misliti, kako ga odpraviti. Otroci se tako polagoma vpeljejo v samostojno socialno delovanje. Delo bo otroke organiziralo, jih prisililo, da se združijo in da se navadijo vladati sami sebe. Organizacija dela je prva naloga vzgojitelja in učenca.

Prvi teden v delovni šoli. (Opis je vzet iz ruskih šol v mestih. Omenim že v naprej, da mi bo mogoče podati le kako sliko iz delovne šole in ne celote.) Dan sprejema novih učencev je prazničen dan. Starejši učenci so že v prejšnjih dneh okrasili šolo in ji dali praznično lice. Novodošle otroke sprejmejo učitelji in učenci, katerih vsak ima že naprej določeno nalogo. Mali se le s kazanjem takoj pouče, kako imajo priti v šolo (oblačilo, snaga, red). Nato se sestavijo liste novih učencev (izpolnjene z datii) in končno se porazdele v skupine. Nato se seznanijo s šolo; starejši jim pokažejo, s primerno razlago, svoja dela i. t. d. To zavzame ves dan. Otroci se pošljejo nato domov in starejši jih zopet pouče, kako imajo zapustiti šolo.

Spoznavanje črk se prične takoj v začetku in sicer po Montessorijevi metodi. V šoli pa nimamo ne črk ne knjig, imamo pa starejše učence, ki bodo vse to preskrbeli. Črke bodo izrezali iz hrapavega papirja, katere pritrdi na zeleno lepenko. Nadalje izrežejo ravno tako črke iz navadnega papirja. Razen črk dobe še druge pripomočke iz lepenke: kvadrate, kroge, trikotke i. t. d.; črke in pripomočke shranijo v škatlo, ki jo tudi napravijo starejši učenci.

Pripravljanje črk in pripomočkov bo zavzelo par dni. Učitelj pri tem le opazuje in nadzira. Ko imajo mali vsa potrebna učila, se pričnejo vaje in sicer jih obrišejo s svinčnikom, s senčenjem izpolnijo dobljene črke, kroge, trikotke i. t. d. Dobro je, da se pri tem uporabljajo barvani svinčniki. Senčenje se vadi 5—6 dni, dokler otrok popolnoma ne obvlada svinčnik, t. j. da dela ravne črte od roba do roba. Popoldanski čas se uporablja za pripovedovanje pravljic, neprisiljene skupne pogovore, ekskurzije i. t. d.

Koj nato se preide k čitanju črk in sicer najprvo se vzamejo samoglasniki. Postopa se sledeče: 1) Učitelj pokaže hrapavo črko in reče — to je a; 2) otroci potipljejo črko in pišejo čez njo s prstom — večkrat — in končno z zaprtimi očmi (vaja spominja očesnega živca); 3) otroci pokažejo črko, ki jo vpraša učiteljica; 4) učitelj vzame črko in vpraša: kaj je to?

Računstvo: v I. š. l. je v glavnem vaja v štetju in merjenju na vseh mogočih predmetih. Postopa se zelo počasi, zlasti do štev. 5 in nadalje v obsegu do 10. Učenci se seznanijo tudi z rimskimi številkami in sicer radi tega, ker so te štev zelo praktične pri seštevanju čez desetico. Na primer $VIII+VII=V+V+III+II$.

Za prvo leto veljaj pravilo: ne mnogo, ampak malo, ne z učnim urami, temveč z življenjem, ne ob določenih urah, marveč ob vsaki priliki.

Razvijanje duševnih sposobnosti v I. š.l.

Metoda je razvijanje težkih nalog iz življenja. N. pr. Učitelj reče: Mi nimamo knjig, kje jih dobimo? Kako izvemo to? Kako dobimo prodajalno po danem naslovu? Drugo vprašanje: V šoli je mrzlo. Na koga naj se obrnemo za kurivo? Kdo naj gre tja, ker smo mi še majhni? i. t. d. Taka vprašanja iz življenja, ki se stavijo otrokom zelo pogostoma, zbude v njih celo vrsto duševnih zaposlenosti. Druga važna duševna spretnost je pravilno imenovanje raznih predmetov in njihovih funkcij.

Učna snov za I. š. l. bo nadalje delotvorno življenje iz učenčeve okolice. V šoli nimamo še ničesar, zato sestavimo s starejšimi učenci listo, kar rabimo: 1) kulturne reči: knjige, papir, peresa i. t. d. 2) živila: kruh, sol, krompir, meso i. t. d.; 3) vsakdanje

potreščine: žebelje, usnje, škarje i. t. d. Na tak način smo si sestavili celo vrsto nalog, kakor sledi: spoznavanje trgovin v našem delu mesta; orientacija: glavna, stranska ulica, naravnost, desno, levo, kaj nam je napraviti, da se ne izgubimo?

Na tak način sestavijo otroci nekak shematičen načrt svojega predmestja. Zgornje naloge nam nudijo razne izprehode po našem delu mesta in tako se seznanimo s trgovino jestvin, zelenjave, mesnico, lekarno i. t. d.

V šoli stavimo sledeča vprašanja: Kje lahko kupimo to ali ono? v kateri ulici, štacuni? kaj še lahko kupimo tam? itd. Vedenje v trgovini: Imate, prosim, ono? Kaj imate še? Prosim, pokažite še to! Koliko stane? Za odrasle otroke se nudi ob takih prilikah nešteto računskih nalog.

Ko smo pri kraju z našim delom mesta, se bližamo polagoma središču mesta, kjer se nam bo nudilo nebroj novih nalog in vtisov potom naših ekskurzij. Seznanimo se poleg drugega tudi z raznimi uradi in tako nastanejo vprašanja, kakor: kakšne funkcije opravljajo te ali one socialne institucije n. pr. zadruga, delavske zadruga, gospodarski odbor, zaloga učil, muzej, knjižnice itd. Spoznavanje centra in delov mesta bo zavzelo par mesecev. Seveda, da se vse to vrši le potom ekskurzij. V naslednjih mesecih se bodo obravnavali temati z etičnega stališča. 1) Nevarna dela: krovce, zrakoplovec, gasilec itd., 2) težka dela: tovarnik, kamenolomec, rudar itd., 3) zdravju škodljiva dela: delo v tobačnih tovarnah, tiskar, barvar itd. itd.

V naslednjih mesecih se seznanimo z raznimi poklici kakor: pek, mesar, krojač, kovač, knjigovez, lekarnar, zdravnik itd.

Nadalje seznanimo naše male z opravili za občji blagor:

1) javno zdravstvo (javni vrti, snaga ulic, kanalizacija, bolnišnica, bolniške blagajne, zavarovalnice proti nezgodam itd.)

2) varnostne odredbe (milica, vojska, sodišče itd.), 3) udobnostne naprave (železnice, tramvaji, klopi ob cestah, razne zabave, informacijski uradi, pošta itd.).

Med tem smo stopili v pomladanska meseca marec in april, v katerih bomo s pogostimi izprehodi v naravo poglobili do sedaj vzeto tvarino in jo razširili z novimi pojmi.

Da dosežejo z leti svoj namen, so potrebna ta-le pravila:

1) predpriprava in pogovori o tozadevnih problemih, organizacija in porazdelitev vlog,

2) obravnava po zletu (reprodukcija tega, kar smo videli, povečanje besednega zaklada),

3) zleti naj bodo kratki in ne utrudljivi za dušo in telo.

Že slišim opazko, da to niso nikaki učenci, ampak cestni otroci. Res je, učenec iz delovne šole je pravi cestni poba, toda s to razliko od današnjega, da je pod nadzorstvom in da se bo sistematično in metodično seznanil z vsemi dobrinami in važnostmi za življenje, ki jih nudi ulica, in ne kakor dandanes, zavržen in zapuščen, namazan z vsemi žavbami, ki jih nudi ulica, samemu sebi in drugim v pravo nadlego in nadlogo.

Naš cestni «pestopač» bodi ne-le bistroviden, on mora biti tudi dober; zato se imajo na zletih pridobljeni pojmi združiti s socialno-altruistično delavnostjo otroka. Otrok ni le opazovalec, on je tudi posnemalec in te naravne nagibe pravilno razvijati je naloga delovne šole. (Dalje.)

NE ZNAM PISATI

Takav čujemo obično odgovor od licâ, pa i učitelja, koje se nuka da zaigrabe za pero u novinarske svrhe.

Čudimo se ovokom odgovoru, osobito sa strane učitelja. Ovaj odgovor istovjetan je drugomu:

— Hajdemo se kupati!

— Ne znam plivati!

Mi ćemo reći na svoj odgovor: pa idi u vodu, koprcaj se u njoj, bezbrižno se zabavljaj igrajući se u njoj, pak ćeš tako igranjem i zabavljanjem postignuti vještinu u plivanju.

Idi dakle u vodu; ako iza par godina kupanja ne budeš ni tada umio plivati, e onda zbilja — pokaraj se!

Pa napokom imade plivača vrlo vještih, vještih i manje vještih. Zar ovj zadnji ne će nikada u more, pa ni započeti da zaplivaaju, kad ne mogu biti baš najizvrsniji plivači?! To bi bilo naivno, čak i smješno!

Kako mi polazimo u vodu u dvije ili tri svrhe: da se kupanjem pozabavimo, da si tijelo jačamo i zdravimo, a napokom da plivamo; tako se netko bavi pisanjem, da se pozabavi, da se naobrazuje i da naobrazbu širi.

Tko se bavi pisanjem, taj mora sam čitati, učiti, misliti i promišljati duboko i široko, kako mu to već dopušta inteligencija i razum. On mora dakle napredovati.

A učitelj mora napredovati!

Što će ponukati učitelja na selu da napreduje?

Dvoje: škola i pisanje za javnost.

Mnogi pa učitelji drže, da im nije već potrebno mnogo učiti iza položenih ispita. Za ovakove je potrebno, da se bave pisanjem, pa da budu primorani primiti knjigu u ruke. Inače dnevica će nazadovati intelektualno i moralno. Nazatkom će dotle napredovati, da ne će znati gdje se nalazi i kada živi: postat će naime nesavremen.

Biti učiteljem uzgajateljem pa nesavremen! Kontrast!

Mi ćemo odabrati bolji i savršeniji put, što nas vodi uz vodu u kulturnu atmosferu... Mi moramo to htjeti i željeti! Naše pripreve za školu nas doista usavršavaju i unapređuju, ali ne u dostatnoj mjeri. Mi učitelji, to zahtjeva od nas vrijeme i položaj, valja da sletimo nešto dalje u dalj, nešto više uvis.

Zato se moramo zainteresovati.

Pisanjem u staleško glasilo i tvoju političku novinu bit ćeš prinukan zahvatiti mnoge knjige, što ih inače ne bi nikada ni vidio!

TUDI SOCIALNO DELOVANJE

Većina nas toži, da ni opažati pri ljudstvu zadostne ljubezni do šole in tudi ni zaupanja do učiteljstva, se slednjega ogiba z nekim strahom in nezaupanjem. Prvi korak do uspešnega učiteljevega delovanja je pa menda zaupljivost v njegovo osebo samo. Kjer tega ni, ne pomaža nobena beseda. Dobro bo, ako si začnemo malce izpraševati svojo vest.

Po mojem skromnem mnenju se močno osovražimo pri ljudstvu vsled našega presuhoparn ga obravnavanja šol. zamud. Opažam, da gotov učenec ne prihaja redno v šolo in koncem meseca znaša minus že nekaj poldni. Sedem in ga naznanim oz. predlagam v kaznovanje. Ne — tovariš, počakaj malo! Odloži pero in pusti vse paragrafe pri miru ter razmišljaj!

Ladju tjera rijeka niz vodu; pisanje tjera pisatelja naprijed, dalje, pa i nehotice i nepažljivo.

A jezik?

Kako i gdje da ga naučimo?

Nama u Istri stoje u tu svrhu na raspolaganje jedino naša knjiga i pisanje. Cisto i pravilno govoriti naš srpsko-hrvatski jezik nemamo mnogo zgode i pčnuke; osobito ne u sadašnje doba. Jedino pisanjem možemo se usavršiti u jeziku, pravopisu i u načinu izražavanja.

A ovo troje je vrlo potrebno za svakog učitelja već i s toga, da bude — dobar učitelj.

Molim! Zar ti kolego nisi prinuđen diktovati i sastaviti sastavke za djecu, česa nema u čitankama? Jesi svakako, inače loš si učitelj. Valja ti okratko napisati sadržaj štiva, pjesmu u prozi, list i druge poslovne sastavke; opisati događaje (putopis, izlet, požar...) Tu treba da posjeduješ i ti neku vještinu u pisanju, inače nijesi dorasao svome zvanju.

I ti, kolego, valja da zarana započneš baviti se sastavcima.

Tko će ti ih ispravljati? To je teško na selu: ali ako ti dobri kolega, vrsniji od tebe na peru, ispravi dobro si uradio, a da nijesi time ponizio sebe, a drugoga povisio. — Drug drugu kao brat bratu!

U tome će ti pomoći i urednik novine. Ne razljuti se nanj, ako ti je malko prekrojio tvoj spis i ti ga jezično i stilistički ispravio. Zadovoljan budi, da je i takav došao u list. Ako ti je sastavak čak bacio u koš, opet se ne buni proti njemu. Sve ovo je zate škola, dobra škola, ti se samo time okoristi te neprestani pisati ogorčen možda i uvrijeden.

Kupaj se i kupaj, i naučit ćeš plivati! — Piši i piši često u novine svakog mjeseca u godini, svakog čedna u mjesecu, i opazit ćeš sam, da napreduješ u jeziku i inače. Trsit ćeš se, da ugodiš uredniku i urednicima, da ih svladaš, dok konačno ti ne budu sve tvoje sastavke uvrštavao u list nepromijenjeno.

Ti si time i tako sebe usavršio; napredovao si svestrano.

No prije negoli staneš pisati u novine, dobro moraš poznati njihovu tendenciju, svrhu, metodu pisanja, — njihovu politiku; al pazi ujedno, da budeš savremen. Dogodit će ti se inače, da ti dodje tvoj rukopis u koš — bez uvrijede.

Sve ovo će poučno na te djelovati, samo nemoj smalaksati i gubiti pouzdanje u sebe. Drži se one: Übung macht den Meister. — Zato, kolego, dnevno nek ti je pero u ruci, pa iza desetak godina u stalnog novinarskog rada slobodno reci — ne znam pisati!

Pretresi čisto mirno vse okoliščine, katere so otroka morda dovedle do nerednega zahajanja v šolo! Dobro, našel si že nekaj opravičljivega in — si ra poti poboljšanja! Suhoparni paragrafi bežijo od tebe. Po-daš se v uborno hišo, odpreš srce, porazgovoriš se po človeško s stariši in zveza z domom in šolo postaja trdnjša. Ko prideš v uradno pisarno, zamrziš tiste suhoparne pole, ki nas tolikokrat oklepajo s svojo brezsrčnostjo ter navajajo k temu, da delamo oz. učimo vsepreveč za zunanji blisk, za nadzornika — ali kar po domače: ugajati hočemo oblastvom, katera itak rada vihtijo svoj bič nad ubornim našim ljudstvom. Teško je res spojiti v nas dve osebnosti: učitelja in uradnika. Toda kdor se zaveda, da se pedagogika ne meri na vatle, ta bo koj vedel, kam se mu je obrniti.

So pa slučajni upornosti, surovosti. No, dobro, v takem položaju je upravičeno bolj trdo postopanje, ako si opazil, da si našel gluha ušesa.

Je pa še drugi, zelo važen pripomoček do rednega šol. obiska in sicer — dober, vesten učitelj. Aj, to veselje otrok, ki imajo učitelja veselega obličja in odpuščajočega! Vsaka njegova urica je otrokom naravnost raj! Ni si mogoče misliti, da ne bi v tem slučaju otroci radi zahajali v šolo, nasprotno — iz lastnega opazovanja znam, da se morajo s starši še celo spreti, samo da lahko gredo v šolo. Pa to spada že v drugo poglavje, v poglavje o učiteljevi osebnosti namreč.

Pa te nesrečne kazni le ne nočejo nehati! Kaj zdaj z denarjem? Vsi vemo, da se stekajo pri okr. šol. svetih lepe vsotice ter da baje služijo lepim, koristnim namenom. Sem pa nevern Tomaž in temu ne

verjamem, kakor tudi še marsikdo drugi ne. Tudi ljudstvo še upira iz enostavnega razloga, češ, kaj bom jaz borni človek-basal žepe gospodi. In učitelj je zopet očrnjen, ker menijo, da je on priganjač teh «skričev». Imamo domače potrbe, imamo sklad za ubožne učence. Cemu ne bi romale te kazni v domačo blagajno? Ako je oblasti res le za uspešen in reden šol. obisk in torej deluje brez egoizma, bo pač brez vsega dovolila, da ostane denar lepo v domači občini. Recimo, da je letno v najboljšem slučaju 10 do 20 kaznovanj (à 10 L), to znese kaj lepo vsotico v korist ljudstva. Pod učiteljevo kontrolo naj bi se ta denar uporabljal izključno v šolske namene, za učila. Ljudstvo ne bo več skeptično napram uporabi denarja, ker ostane vse doma in se torej lahko na licu mesta prepriča o njegovi uporabi.

Herman Kmet.

IZ ORGANIZACIJE.

I. seja šol. pol. odseka v Ajdovščini dne 12.-10 t. l.

1) Kazpošljejo se vsem okr. učit. društvom resolucije glede avtonomije šolstva.

2) Pozovejo se vsa okr. učit. društ., da določijo stalnega in vestnega poročevalca, ki bo sporočal redno vsaj vsak drugi mesec o vseh važnih zadevah glede šolstva in učiteljev v okraju šol. političnemu odseku.

3) Ponovno se pozovejo vsa okr. uč. dr., da dopošljejo statistične podatke o šolstvu, upravi, nadzorstvu i. t. d. temu odseku.

4) Pozivajo se vsa učit. društva, da dopošljejo poročila o ustanovitvi in delovanju šol. Zadrug.

NB. Tozadevna okrožnica se dostavi vsem učit. društvom pravočasno.

5) Sklene stopiti v dogovor z organiz. odsekom, da bi se na prih. socialnem počitn. tečaju uvrstila tudi pedagoška predavanja.

„Goriško učiteljsko društvo“ ima svoj letni občni zbor v Gorici dne 2. novembra t. l. v „Trgovskem domu“ od 10. uri dopoldne.

Dnevni red: 1.) Pozdrav predsednika, 2.) Poročilo: a) tajnika, b) blagajnika, 3.) volitev novega odbora, 4. predlogi in nasveti. K obilni udeležbi vabi

Odbor.

Zvezin zbor. V novembru se začnejo spet vaje pri posameznih učiteljskih društvih. Zastopniki zbora za Gorico, Istro, Postojno in Tolmin, naj takoj sporočijo provodji v Škedenj, dan, kraj in uro prve posamezne vaje v novembru. Pevodja je prost ves dan ob četrtkih in nedeljah in eventualno tudi ob sobotah zvečer.

Pevci postojnskega okraja naj se sporazumejo zaradi kraja, kjer naj bi se vršile vaje. V slučaju, da je v Vipavi dovolj pevcev, bi se, z ozirom na slabe komunikacijske zveze Vipave s Postojno

in št. Petrom, imelo posamezne vaje tudi v Vipavi.

Tudi Istrani naj se odločijo ali bodo imeli posamezne vaje skupno s Sežanci in Tržačani v Trstu ali pa sami v Kozini, kar bi bilo dobro zaradi Opatijcev in Pazincev. —

Zastopniki zbora naj skušajo ustanoviti v svojih okrajih samostojne zборе, najboljši materjal teh zborov pa naj pošiljajo v Zvezin zbor.

Pevci naj ponavljajo stare zборе in naj se na novo učijo sledeče: «Ples kralja Matjaža» (iz prvega Lajovčevega zvezka v H-molu in iz drugega v E-duru) «Zeleni Jurij» (I. zvezek), «Kroparji» (II. zvezek), Zupančič-Lajovčev «Ciciban», kakor tudi Adamičeve mladinske skladbe, ki se bodo pele na koncertu za mladino. Vsakdo naj tudi dobro naštuđira Kogojevo «Barčico» in tri Koporčeve zборе. Zbor si je pridobil več rokopisov naših najboljših skladateljev: Adamiča, Kogoja, Mirka, Premrla, Ravnika. Tudi Lajovic nam je dal svojo še nenatisnjeno «Begunko» (samospev) in je obljubil, da nam pripravi tudi skladbo za velik zbor. Izven omenjenih rokopisov bo zbor vabil letos tudi skladbe naših starejših skladateljev, posebno velike zборе J. Galusa in pa jugoslovanske ljudske pesmi.

Naj prihajajo vsi člani zbora točno in redno k posameznim in skupnim vjam in kar je najpoglavitejše — dobro pripravljeni. Žrtve, ki jih doprinaša vsak pevec in Zveza za zbor, so tako velike, da moramo vsi z veliko resnostjo, vstrajnostjo, marljivostjo, discipliniranostjo in z ljubeznijo izvrševati nalogo, katero smo sprejeli na delegacijskem zborovanju. Stanovski list, Novi rod, izobraževalne akcije, tiskarna in zbor so stebri in kit naše Zveze — z njimi ostanemo ali pademo.

ŠOLSKE VESTI.

Reforma penzijskega zakona. «Scuola Italiana Moderna» piše o tem vprašanju v svoji zadnji številki sledeče:

— Ta trnjeva zadeva je v nevarnosti, — če učiteljstvo ne parira pravočasno — da ne bo rešena

nití v tekočem letu. V Palači Madama veje v tem oziru zelo neugodna sapa «kajti zdi se, da hočejo gospodje senatorji tirati svoje skrbi za vsodo-erarja do absurdnih pretiranosti in da hočejo varčevati tudi z onim, kar bi država morala dovoliti svojemu učiteljstvu. Minister Anile, učiteljske organizacije in ona skupina senatorjev, ki pripadajo ljudski stranki,

se trudio, da bi izložili teškoće, odpravili nezaupanje i u pojasnili sporne točke; toda nasprotnikov je mnogo. —

To je kratka lamentacija «Scuole Italiane Moderne», glasila kršćansko-misleće učiteljske organizacije Nicolo Tomaseo. Vse italijanske učiteljske organizacije kliče svoje člane na krov proti zavlačenju te reforme od strani senata. Tudi naša organizacija, ne sme v tem momentu držati rok križem.

H.

M. Ribarić:

TREĆA ČITANKA

«Na rodjenoj grudi». Prof. Cronia.

Budući da je to prva naša «Treća čitanka», koja je izašla u našoj novoj državi, te da naše škole osjećaju pomanjkanje čitanaka za viša godišta, odlučio sam da upoznam već na početku ove šk. god. kolege s tom novom čitankom, u koliko je još ne poznaju.

Prva i bitna pogreška te nove čitanke je ta, što nije podijeljena u dijelove, a ni gradivo joj nije razdijeljeno, što zadava nastavniku poteškoća izabrati si prigodno štivo ili pjesmicu za dotično doba tekom šk. god. Naravno, da si može učitelj pomoći time, da si to sam porazdijeli. U tom je pogledu naš kol. Rajčić sa svojom «Drugom čitankom» potpuno uspio. Sadržaj je u knjizi porazbrkan. Treba ga srediti. A k tome još nije nijedno štivo numerirano, već je samo ozgor naznačen broj stranice. Na str. 19. dolazi zažonjetka o snijegu, a na koncu te zažonjetke je pitanje: Što pada zimi? To bi bilo dobro, kada ne bi slijedilo iza toga prvo štivo «Jesen». Zgodnije bi bilo, a mislim i pravilnije, budući da dolazi zima iza jeseni, da bi bilo to tako i u knjizi poredano. Veoma lijepa, a i ganutljiva je pjesma na str. 27 «Nad očevim pepelom» od St. Buzolića, koja je na pravome mjestu iza «Dušnog dana». Veoma dobro dolaze za učenike, a iza učitelja štiva, u kojima je metodički, t. j. zgodnim dialogom rastumačeno pojmovanje nekih riječi. Takovo se tumačenje nalazi uz drugih štiva i u štivu na str. 49 «Imena i nadimci.» Ne mogu mimoći toga štiva, a da ne spomenem, kako sin pita oca: «A zašto neke ulice imaju imena, kao n. pr. Mazzini, Ljudevit Gaj, Preradović? A otac mu odgovor: «Jer su ova imena slavnih ljudi, koje svako mora da štuje i ljubi». Samo za sebe ni bi to bilo ništa osobita, ali kada se sjećamo na nedavnu prošlost, gdje su nam u staroj «Prvoj čitanci» od kol. Bafa, promijenili staru i nevinu rečenicu: «Marko Kraljević bio je najveći junak u Hrvata», u novu: «Marko Kraljević bio je najveći neprijatelj Turaka». Tu se dakle očito išlo, da naše ime «Hrvat» izgine, te da se ga nadomijesti pa makar i s imenom «Turak», što se i učinilo, premda se nije postiglo svrhu, budući da djeca nisu još poznala velikog slova T. Učinilo se je «manje zlo», da se izbjegne «većemu». Tu je u novoj trećoj čitanci, kako se jasno vidi, prof. Cronia nepristran. Škola nije, ili barem ne bi smjela biti političko polje. Držimo se one naše stare poslovice: «Tudje poštu, a svojim se diči». To je bez dvojbe pokazao i prof. Cronia, gdje je uz slavnog i neumrlog Mazzinija uvrstio i slavnog i neumrlog Ljudevit Gaja i Preradovića.

U glavnome su estetično-etična štiva dobra i postižu u svakome obziru svrhu. A drukčije je sa zemljopisnim gradivom, gdje ima premalo materijala. U tu svrhu putuje mali Miladin svojim aeroplanom naokolo. Tom prilikom vidi Miladin Zadar (sa slikom

u knjizi), Rijeku (sa sl.), Mali Lošinj (sa sl.), poluotok Istru, a u Istri gradove: Opatiju, Pazin (sa sl.), Labin, gdje se vadi ugljen, Rovinj (sa sl.), Poreč (sa sl.), Piran (sa sl.), Pulu (sa sl.) i Kopar (sa sl.) A uz to se spominje u štivu «More» na str. 121 uz drugo: Mi imamo i svoje more, koje se zove «Jadransko more». Ono se proteže uz apeninski poluotok s jedne strane, a uz Istru i Dalmaciju s druge strane. Naravno, da je to premalo za zemlj. zavičajnu obuku. U tom je pogledu Nazor u svojoj III. (trećoj) čitanci, što se upotrebljava za 4. godišće potpuno uspio. Dijete je po toj čitanci došlo skoro u svako istarsko selo, a putovalo je na svome znanstvenome putovanju automobilom, željeznicom i parobrodom, da može lakše promatrati našu pokrajinu. Dakle zemljopisna je obuka previše površna. Što se tiče pak povijesnog gradiva, još je lošije. Tu se spominje: 8. siječanj 1873., kao rođendan kraljice Jelene. To je štivo potpuno. Onda se spominje Kornelija i njezina dva sina, kao najmiliji nakit. I napokon štivo «Naša domovina u staro doba». Naravno je, da ta štiva ne zadovoljavaju, pa da se iscrpe sva povijesna štiva, te se ne će udovoljiti.

Razne znanosti — životinjstvo četveronožne životinje (divlje i domaće), te ptice i ribe opisane su dovoljno u za to zgodnim štivima. Pčele (njihov život i rad), opisane su dobro. Od drugih kukaca spominju se samo po općem imenu «leptiri», «kukci», «bube», a jedino zlatnu maru s tim posebnim imenom. Malo je to i preopćenito. Od bilinstva je opisano žito veoma dobro. To je i jedini opširan opis bilinstva. O cvijeću spominje se samo, da ima žuto-šuća praška, slatkoga soka, da lijepo miriše i da je lijepo. Na str. 142. nalazi se govor u slikama, i to u štivu «Povijest jedne jabuke». Tu bi bio veoma potreban tekst. Sve to je premalo napram onome, što su nam pružale stare naše Nazorove čitanke. O rudama se veoma malo govori. S prirodoslovljem bismo se za najveću silu zadovoljili.

Moguće, da sve te gore navedene nedostatke popunjava 4. čitanka od prof. Cronia, što ju nemam pri ruci.

Knjiga ima 211 str., a sadržaje 162 štiva, od kojih ima 30 pjesmica. Mnoga štiva u prozi su uzeta od poznatih naših pisaca, kao što su: L. Popović, Vuk Štefanović Karadžić, D. Obradović i dr. A pjesme su uvrštene od slavnih naših jugoslovenskih pjesnika: P. Preradovića, M. Popovića, St. Buzolića, J. Jovanovića, Harambašića, Trnskoğa, Demetra, A. Šenoa i drugih. Pjesme su sve lake i lijepe, između kojih se ističu i četiri prekrasne narodne pjesme. Sadržaj je štiva dobar i živahno prikazan.

Kao dodatak ima ova knjiga 32 stranice, što štiva i pjesmica, pisana i tiskana ćirilicom. Tu se nalazi na posebnim stranicama abeceda malenih i velikih, pisanih i tiskanih ćirilskih slova, tako da je lahko iz ovoga dodatka naučiti potpuno ćirilicu, što je i od prijeko potrebe, jer, kako kaže i sam sastavljač čitanke: «Naše se knjige tiskaju i ćirilskim slovima».

Svakome je štivu u čitanci dodano na koncu: Vježba, sastavak, upamti i prigodna poslovice, i to prema tome, kako je bilo potrebno.

Dobro je, da su u toj čitanci protumačene neke nama neobične riječi, kao n. pr. džban (grm), vašak (pas), kajš (remen) i. t. d.

U čitanci opaziti će se i nekoje tiskarske, pravopisne i slične pogreške, koje ja ne ću ovdje da svaku za sebe navadam.

Slike u ovoj čitanci su lijepe, velike, potpune,

jasne, a ima ih u svemu 89. Izmedju ovih ima šest potpunih govora u slikama.

Školska će djeca knjigu svakako zavoljeti, jer je bogato ilustrovana.

Uz takovu čitanku i u nestašici zemljovidnih karata teško je poučavati povij. i zeml. Preporučuje se, da bi naše čitanke za viša godišta uz propisano geogr. i historično gradivo imale kao prilog zemljovidnu kartu Julijske Mletačke i Italije.

Ova bi knjiga nekako odgovarala za 3. godišta četvero i petero-razrednih škola, a takovih škola mi skoro i nemamo. U našim školama upotrijebiti će se za 1., 2. i 3. god. Rajčićeve čitanke, koje su do sada najsavršenije. A za viša godišta nemamo pravih čitanaka, već iz gore navedenih nedostataka. Možeće, da je 4. Cronijeva čitanka dobra.

Papir je dobar, tisak lijep, a knjiga je tvrdo uve-

zana, ali uza sve to je preskupa (6 L.) za naš siromašni narod.

Hrvat. učiteljstvo Istre na znanje! Knjižara Ivana Novak-a u Pazinu imade u zalih i sljedeće udžbenike: Baf, Prva Čitanka; 3.50 L.; Avg. Rečić: Druga Čitanka; 6 L.; Cronia; Prva Čitanka; 4 L.; Cronia; Treća Čitanka; 6 L.; Četvrta Čitanka 7 L.; Kleinmayr: Računica I. dio; 1.80 L.; II. dio; 1.80 L.; III. dio (Kravo Hubernal); 2 L.; Pravopisni rječnik: 1.50 L.; Belović: Hrvat. Jelice, 3 L.; Scherzer: Njemačko-hrvatski riječnik I. dio, 3 L.; Belović: Mala vezilja, 0.40 L.

Preporučamo, da sve naše škole naruče Bafovnu Početnicu i Rajčićevu Drugu Čitanku. Mnogo su zgodnije od svih ostalih za naše hrvatske škole Istre.

FELJTON

DUNAJ

Nj mesta v Evropi, ki bi doživljal dan za dnem take udarce, kot jih doživlja Dunaj. Prej cvetoče mesto je danes podobno staremu invalidu, ki prodaja košček za koščekom, da se ohrani — do groba. Vsi državniki in tudi prebivalstvo je po preobratu zaman čakalo pomoči iz inozemstva. Hraniti se je moralo le z obljubami tujih vlad na skorajšnje pomoč. Pomoči ni bilo in država je morala razen drugega zastavljati v inozemstvu dragocene historične vrednosti, med drugim tudi «Gobeline», preproge, slike, itd. kljub temu, da se je ljudstvo, med njimi sedanjí pisatelji, slikarji, univerzitetni predavatelji itd., upiralo do zadnjega s protesti. Pustimo politične momente, kajti zanimalo nas bo predvsem šolsko vprašanje in vprašanje akademij na splošno. Ljudsko šolsko vprašanje je seveda vprašanje, ki zahteva ostrejše poglobitve, kar bom napravil v enem prihodnjih člankov. Naj omenim samo, da se vrše ostre borbe med staro strujo, ki hoče vzdržati šolstvo v prejšnjem okvirju in novo strujo, ki hoče preustrojiti šolstvo na podlagi delovno-enotne šole. Mnogo so izgubile na svoji nekdanji vrednosti visoke šole. Z veliko težavo se je bojeval profesorski zbor. Kljub temu so pa najbližje moči zapustile univerzo, kajti tujina je nudila bogate inštitute in «seminare» in večje odškodnine. Šele v zadnjem se je tukajšnjim univerzam posrečilo pridobiti zopet nekdanje in druge najboljše predavatelje. Dijaštvo je po razsulu zgubilo zaupanje v tukajšnje znanstveno-umetniške inštitute ter začelo iskati v drugih državnih boljših inštitutov. V zadnjem času pa je začelo zaupanje zopet naraščati, kajti razen iz držav, nanovo ustanovljenih, dobimo tukaj tudi dijake iz daljne Japonske, Kitajske, Anglije, Amerike itd.

SEJA UPRAVNEGA ODBORA „ZVEZE“ bo v soboto, dne 4. novembra pri Sv. Ivanu poleg Trsta ob 11. predpoldne z dnevnim redom, ki ga imajo člani že v rokah.

ŠOLSKA MATICA. - Opozarjam poverjenike Š. M. da mi vsaj do 3. novembra pošljejo imenik in prispevke za Š. M. A. Germek.

Kaj pa z umetnostjo?

«Kjer je nekdanj umetnost umolknila, sta se državno modrovanje in filozofija začela; kjer sta sedaj državni modrijan in filozof končala, tam začelja zopet umetnik.» Te Wagnerjeve besede so mi prišle v spomin, ko pregledujem repertoarje tukajšnjih gledališč in koncertnih dvoran. Koliko umetniške hrane, saj še oglasov vseh koncertov, oper in dram, ki se uprizarjajo v enem samem dnevu, ni mogoče prečitati! Kaj pa je moralo biti še takrat «ko nista še modrovala državni modrijan in filozof.» Dramsko gledališče (Burgtheater) pod režijo Maksa Reinhardta nudi obširen tedenski dramski repertoar od klasičnih do najmodernejših dram v katerih nastopajo svetovne moči, kakor Moissi, Aslan, Thimih i. dr. Operno gledališče ima v programu samo za ta teden: «Don Juan», «Lohegrin», «Fliegende Holländer», «Carmen», «Judin», «Tosca», «Tanhäuser». Simfonični koncerti v veliki koncertni dvorani glasbenega združenja, kjer se dajo dela Beethovna, Wagnerja, R. Stausa, Mahlerja, Bruchnerja i. dr. Nešteto koncertov «kamer muzike» največjih glasbenih mojstrov. Cerkveni koncerti v Štefanovi cerkvi. Nešteto drugih gledališč, ki delujejo dan za dnem z velikim navalom ljudstva. Raznovrstna znanstvena javna predavanja so v polnem teku. Obsirne izložbe slikarskih in kiparskih del so zelo obiskovane.

Podal sem samo nekaj utisov, ki sem jih dobil ob pogledu v to ogromno babilonijo, v kateri iščejo znanja naši domačini, v kateri je živel in ustvaril naša največja literarna bogastva naš Ivan Cankar in v kateri je pravzaprav tekla zibel slovenskega znanstva in slovenske umetnosti iz polpreteklega časa.

Dunaj, v septembru 1922.

Karol Pahor.

Corrigenda. V članku „Nacionalizem“ (stran 29) se je vrinilo več tiskovnih napak, ki kvarijo smisel. Naj popravimo nekatere na tem mestu: stran 225, kol. II, vrsta 13: poklicni človek; vr. 29: moč (namesto mož); vr. 39: zadoščevanjem (nam. zagoščevanjem); str. 226, kol. II, vr. 28: pohodila (nam. pokadila); str. 227, I. kol., vr. 17: njegovo (nam. nje); kol. II, vr. 10: srce iz prsi (nam. in prsi); II. kol., vr. 38: anahronistično (nam. anarhistično.)